

suvremene umjetnosti na izložbama u Münchenu i Berlinu, R. vrlo rano oblikuje osobnu slikarsku poetiku izgrađenu na uvažavanju umjetnosti Velázqueza, Rembrandta i Maneta, ali i pod utjecajem u Münchenu još žive tradicije umjetnosti Leibla i njegova kruga (*Starac sa štapom*, oko 1904; *Portret žene*, oko 1906; *Starica u naslonjaču*, oko 1906; *Ciganka Ljuba*, oko 1906). Budući da je isticao važnost plerizma, moguće je da je na njegovo sazrijevanje djelovala i praksa slikarske kolonije iz Dachaua svojom orijentacijom na tonski kolorizam te kasni impresionizam (*Pred stajom*, 1907). No rano stečena određenost slikarskoga jezika i dorečenost izraza često nadglavljavaju druge stilske utjecaje.

R. se 1905. u Münchenu upoznaje s V. Becićem. Zajedno s O. Hermanom, i poslije prispjelim M. Kraljevićem, oni će u okviru tamošnje Akademije činiti posebnu grupu nazvanu »Die Kroatische Schule« (hrvatska škola). U ljeto 1906. boravi u Zagrebu i crta karikature za humoristički list »Koprive«. Te ilustracije imaju naglašenu ironičnu notu, a u izrazu se osjećaju tragovi secesije. Za vrijeme ljetnih praznika 1907. s Hermanom i još nekim prijateljima putuje preko Italije u Zagreb, zadržavajući se u Padovi i Veneciji. Na jesen se vraća u München, a napušta ga u veljači 1908. Odlazi u Pariz, kopira u Louvreu, slika parkove, obale i kavane, radi portrete i autoportrete te se sprema da s prijateljima iz Münchena ode slikati »na selo«, vjerojatno u Normandiju. R. je 20. VI. 1908. nađen mrtav u sobi jednoga hotela u Rue Abée Grégoire 48 u Parizu (samoubojstvo?). Grob mu je nepoznat.

Premda su odmah poslije smrti objavljeni mnogobrojni nekrolozi, afirmacija Račićeva slikarstva u Hrvatskoj započinje tek prvom samostalnom izložbom njegovih djela koju je 1920. postavio Lj. Babić u Muzeju za umjetnost i obrt u Zagrebu. Unatoč tomu što R. nije unio programsku novinu u slikarstvo, nalazi se među utemeljiteljima modernoga hrv. slikarstva. On je prvi u nas djelom potkriepio shvaćanje o samosvijesti umjetnika i samosvojnosti umj. stvarnosti, o »čistom slikarstvu« ili, kako je sâm govorio, o »pravoj umjetnosti«. Nije ga zanimalo pragmatično slikarstvo, a bio je suzdržan i prema nacionalnim težnjama u suvremenoj umjetnosti u Hrvatskoj, posebice prema ideologiji i praksi »medulicēvaca«. Isto je tako kritički gledao, zajedno s V. Becićem, na »površnu ornamentalnost« secesije. Pozivajući se na Velázqueza i Maneta, uvažavao je važnost vizualnoga osjeta, što je osobito došlo do izražaja u njegovim portretima i autoportretima (*Portret gospođe u crnini*, 1907; *Portret staroga prijatelja*, 1907; *Portret Pepice*, 1907; *Autoportret*, 1907). Naglašeno uvažavanje vizualnih fenomena otkrilo mu je važnost optičke koncepcije impresionista i postimpresionista, što se očituje poglavito u njegovim pariškim krajolicima (*Pont des Arts*, 1908), koji su većinom naslikani u akvarelu (*S bulevara*, *U Luksemburškom parku*, *Na klupi*, *Kavana na bulevaru*, *Place d'Étoile*, *Na Seini* — sve 1908). Račićev modernitet potvrđuje formalno ustrojstvo njegovih djela. Njegovo intuitivno prosvjetljavanje tamnih prostranstava ljudske duševnosti nagovještje kafijske »proces«; on u svojim slikama secira truplo straha, onaj uznemirujući osjećaj sumnje koji će prožeti svekoliku modernu kulturu (*Majka i dijete*, 1908; *Autoportret*, 1908). R. je izrastao u epohi »individual-stilova« (M. Arnold), koja je pružala priliku umjetnicima iz malih zemalja (J. Ensor, E. Munch, F. Hodler, V. van Gogh) da donesu psihološku i subjektivnu interpretaciju predmeta, ali život mu nije dao vremena da svoju izvanrednu umj. intuiciju i bogatstvo svoje slikarske kulture dovede do opusa međunarodnih vrijednosti. Važnija su mu djela: *Glava starice* (oko 1907), *Veliki ženski akt* (oko 1907), *Starac u crvenom prsluku* (1907), *Portret gospođe u bijeloj bluzi* (1907), *Portret gospođe sa šeširom* (1907), *Portret slikara Schüleina* (1908), *Pred ogledalom* (1908). — Retrospektivna izložba J. Račića priređena je u Modernoj galeriji u Zagrebu 1971, a Memorijalna izložba »Josip Račić—Miroslav Kraljević 1885—1985.« održana je u istoj ustanovi 1985.

LIT.: J. Kasor, Josip Račić, Obzor, 1908, 177. — B. Lovrić, Josip Račić, Narodne novine, 1908, 152, 153. — M. Krleža, O smrti slikara Josipa Račića, Književnik, 1928, 8. — Lj. Babić, Josip Račić (1885—1908), HR, 1930, 1. — V. Becić, Uspomene, Savremenik, 1931, 1. — V. Kušan, Josip Račić. Preludij s tragičnim leitmotivom, HK, 1940, 21. — M. Gorenc, Račićeva grafika, Zagreb 1951. — O. Herman, Sjećanje na Münchensko doba, Vjesnik, 16. VIII. 1953. — M. Bašićević, U tradiciji Josipa Račića, Narodni list, 1—2. I. 1953. — M. Peić, Josip Račić — u povodu pedesetogodišnjice smrti, Republika, 1958, 7—8. — M. Gorenc, Zapis o slikaru Račiću, ŽU, 1969, 9. — V. Novak-Oštrić, Josip Račić (katalog), Zagreb 1971. — B. Gogro, Prema sintezi, u katalogu: Slikarstvo minihenskog kruga, Zagreb 1973. — J. Uskoković, Kratka kronika posthumne sudbine slikarstva Josipa Račića, u katalogu: Josip Račić—Miroslav Kraljević 1885—1985, Zagreb 1985. — M. Peić, Josip Račić, Zagreb 1985. — V. Maleković, Josip Račić i europska umjetnost na prijelazu stoljeća, Bulletin JAZU, 1986, 1. — J. Uskoković, O nekim aspektima Račićevog mogućeg iskustva u Münchenu, ibid. VI. Mé.

RAČIĆ, Miše, scenograf (Dubrovnik, 26. VI. 1921 — 22. VII. 1987). Scenografijom se bavi od 1943, najprije u Hrvatskome državnom kazalištu za primorje u Dubrovniku, od 1945. u dubrovačkom kazalištu a od 1954. u Dramske kazalištu Gavelli u Zagrebu. Autor je scenografija i na Dubrovačkim ljetnim igrama, u kazalištima Zagreba, Splita, Osijeka, te u inozemstvu (M. Držić, *Dundo Maroje* i *Skup*, Dubrovnik 1943; I. Vojnović, *Ekvinocij*, Dubrovnik 1945; H. Ibsen, *Sablasti*, Dubrovnik 1947; F. M. Dostojevski, *Bijele noći*, Zagreb 1955; R. Strauss, *Elektra*, Dubrovačke ljetne igre, 1977; A. Strindberg, *Vjerenici*, Zagreb 1980). Njegova scenska rješenja pripadaju suvremenome plastičnome izrazu, u kojemu se spaja osjećaj za prostor, za različite materijale i karakteristične lik. elemente. Retrospektivna izložba Račićevih scenografija održana je u Zagrebu 1980.

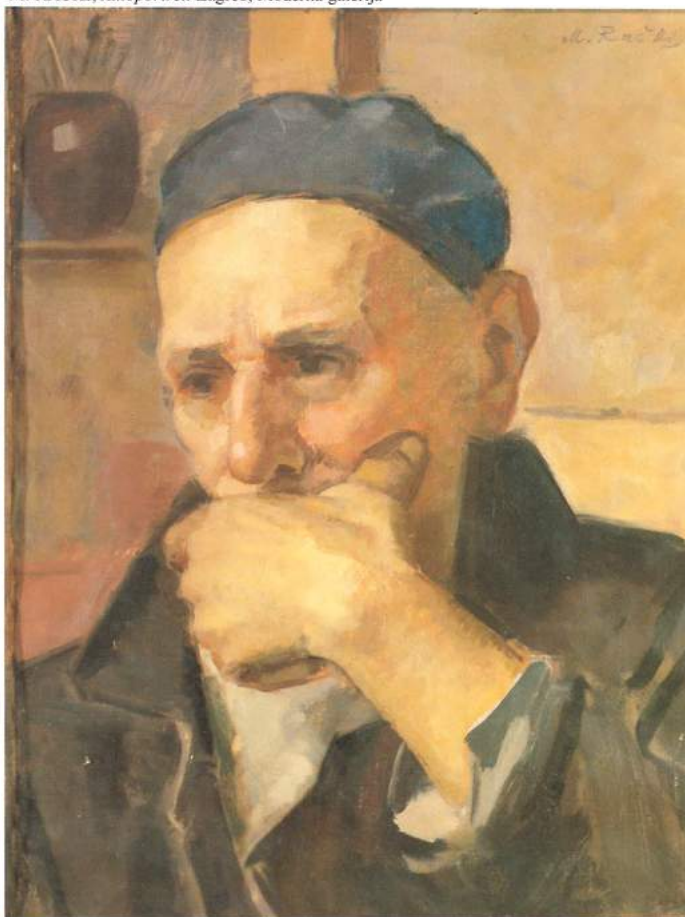
LIT.: Z. Mrkonjić, Izložba scenografije u 40. godina umjetničkog rada (katalog), Zagreb 1980. — F. Čale, In memoriam, Dubrovnik 1987, 4. — Repertoar hrvatskih kazališta 1840—1860—1980, I. i II, Zagreb 1990. Ma. B.

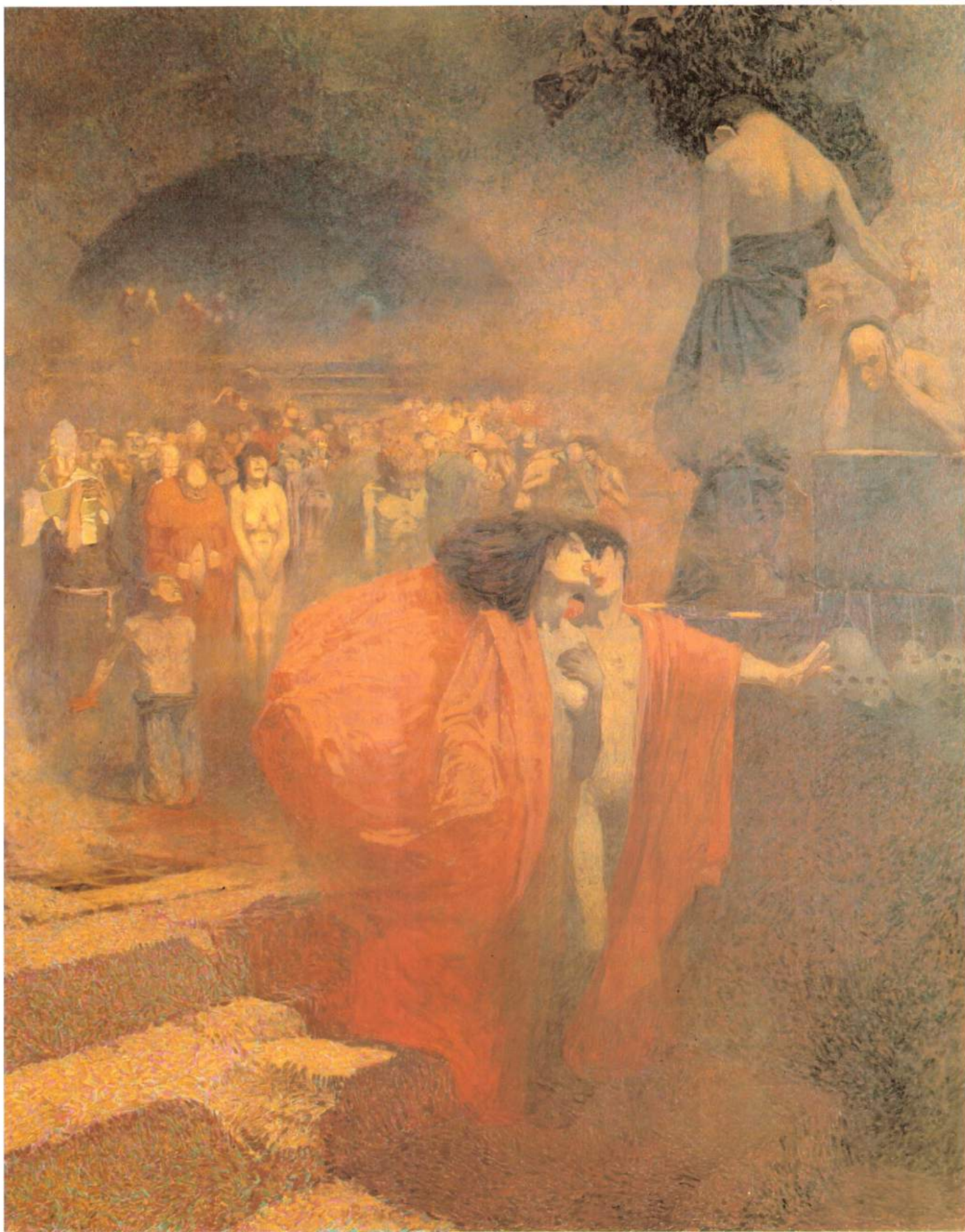
RAČIĆ, Nikola, graditelj (Trogir, XV. st.). God. 1431—38. s majstorom M. Gruatom izvodio svod glavnoga broda trogirске katedrale; 1438. gradi u istoj crkvi kapelu Sv. Jerolima po oporučnoj narudžbi plemkinje Nikice Sobotić, a 1446. djeluje u Splitu. Vrsnoćom izvedaba svrstava se u red odličnijih majstora dalm. graditeljstva prve pol. XV. st.

LIT.: C. Fisković, Opis trogirске katedrale iz XVIII. st., Split 1940, str. 35, 39. — Isti, Drvena gotička skulptura u Trogiru, Rad JAZU, 1942, 275, str. 106. — Isti, Nekoliko dokumenata o našim starim majstorima, VJAH, 1950, 52, str. 189. — Isti, Neobjavljeno djelo Blaža Jurjeva u Stonu, Prilozi—Dalmacija, 1961, str. 125, 127. — I. Fisković, Gotička kultura Trogira, Mogućnosti, 1980, 10—11. D. Kt.

RAČKI, Mirko, slikar (Novi Marof, 13. X. 1879 — Split, 21. VII. 1982). Poslije završene Učiteljske škole u Zagrebu (1898) pohađao je priv. umjetničku školu H. Strehblowa u Beču 1901—03, potom Akademiju u Pragu 1903—05 (V. Bukovac) i Beču 1906 (W. Unger). Živio je u Münchenu 1907—14. Poslije kraćega boravka u Rimu (1914) nastanio se u Ženevi (1915—20). Od 1920. živio je u Zagrebu, od 1980. u Splitu. Slikarska djelatnost M. Račkoga obuhvaća vremenski raspon od gotovo osam desetljeća. Prvo i najvitalnije razdoblje traje dva desetljeća u kojima boravi izvan domovine, ali je u neprekidnu kontaktu s I. Kršnjavim i s krugom umjetnika oko I. Meštrovića. Tada radi u tragu secesijskih kretanja Beča i

M. RAČKI, *Autoportret*. Zagreb, Moderna galerija

M. RAČKI, *Francesca da Rimini*. Zagreb, Moderna galerija

Münchena, što su znatno utjecala na umjetnost hrv. moderne. U svojim djelima do kraja I. svj. r. dodiruje nekoliko od mnogih smjerova moderne, ali dva stilsko-tematska sklopa određuju njegovo umjetničko htijenje: simbolizam ranije faze moderne, što uz grupu djela tipične simboličke tematike obuhvaća ciklus motiva Danteove *Božanstvene komedije*, te ideologizirani monumentalizam što dolazi od izražaja u temama iz nar. poezije. Rani radovi nastali u Beču i Pragu obuhvaćaju nevelik broj izrazito simbolističkih kompozicija, koje proizlaze iz duha tipičnoga za rana secesijska kretanja u Beču (*Pred vratima smrti*, 1904; *Dobra i zla žena*, 1905). Najvažniji skup djela, po kojima je postao poznat, vezan je uz temu Danteova spjeva. Motivima iz Dantea bavio se od početka pa gotovo do kraja svojega radnog vijeka. Toj tematici pripadaju slike iz zagrebačke Moderne galerije (*Grad Dis*, 1906; *Prijelaz preko Aheronta*, 1907; *Francesca da Rimini*, 1908–09). Crteži, gvaševi i akvareli za prijevod *Božanstvene komedije* I. Kršnjavoga rađeni su 1904–07, ali su 1911. otkupljeni na izložbi u Italiji i nalaze se u Kabinetu grafike u Firenci. Druga serija (nastala 1911) objavljena je u izdanju *Pakla* 1919, dok je za izdanje cjelokupnoga spjeva 1937. R. radio nove ilustracije za *Čistilište* i *Raj*, a neke i za *Pakao*. I. Kršnjavi kao pokrovitelj i mecena ima važnu ulogu u životu i radu M. Račkoga, a njegovom zaslugom dobiva i narudžbu za slike u velikoj čitaonici Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu. R. pripada užoj jezgri grupe »Medulić« (1908), sudjeluje na njezinim izložbama i slika u duhu monumentalizma, s ideologijom jugosl. nacionalizma. Ciklus od pet slika iz života Kraljevića Marka (1910) veliča lik iz nar. pjesme, a težnja prema monumentalizmu izražena je predimenzioniranim oblicima i velikim formatom. Kolorit je živ, plohe uznemirene kratkim potezima kista, ali je uočljiva linearna struktura uskovitlanih prizora kompozicije. Za vrijeme I. svj. r. i neposredno poslije njega R. izlaže na »političkim« izložbama (jugoslavenskim, srpskim, srpsko-hrvatskim) organiziranim u Z. Europi kao kult. prilog političkoj realizaciji zajedničke države. Njegovi su motivi prošireni prizorima iz rata, a pokazuju i morfološke promjene: dramatika se smiruje, nestaje velika gesta, poentilizam sasvim izostaje; pretežu tamni tonovi smeđe i plave boje. Motiv nije kao u početku smješten u određen, realistički shvaćen prostor, već je izoliran neutralnom plošnom pozadinom (*Austrougarska Monarhija*, 1916; *Mučenici*, 1917). Nakon povratka u domovinu R. se povlači iz politike, ali također i iz lik. zbivanja. Živi povučeno, izlaže sve rjeđe. Aktivniji je u javnome životu kratko vrijeme poslije II. svj. r. (upravitelj Moderne galerije u Zagrebu), potom se opet povlači, sve dok ga izložba prigodom 90. godine života ne vraća u svijest javnosti. — Slikao je pejzaže iz Dalmacije i okolice Zagreba. Poslije tragova simbolističke poetizacije u ranim radovima toga razdoblja, u 20-im godinama teži sintezi i gustoći širokih obzora. U tridesetim godinama bira isječke krajolika, razrjeđuje atmosferu, a boju utapa u hladni sivoplavi ton. Ženska figura i portreti prolaze kroz stilističke forme karakteristične za razvitak njegova slikarstva; na njima je uočljiv i kratkotrajan utjecaj F. Hodlera (*Ples*, 1919). Povijesne i socijalno-političke teme, i kada se pojavljuju, iscrpljuju se u pukom opisivanju. Religioznoj tematici posvetio je nekoliko godina rada, dobivši narudžbu za oslikavanje crkve Sv. Petra i Pavla u Osijeku (1939–42). Istodobno oslikava i crkvu Sv. Trojstva u Ludbregu. Poslije II. svj. r. kratkotrajno se priklanja socijalističkome realizmu, no u figuralnim prizorima uvijek ima odjeka simbolizma, odn. stava formiranog u ranim razdobljima (*Pobjeda*, 1948; *Darovi novom čovjeku*, 1948). — Težište je njegova opusa u prvim desetljećima; stoga se može ustvrditi da R. višestruko sudjeluje u umjetnosti hrv. moderne, te znači njezinu vitalnu i povijesno važnu dionicu. Samostalno je izlagao u Zagrebu: 1906, 1910 (s I. Meštrovićem), 1921, 1922, 1923, 1928, 1934, 1958 (s P. Šimagom), 1969, 1979; Varaždinu, 1922; Bjelovaru, 1924; Osijeku, 1930. i Beogradu, 1939. Retrospektivna izložba priredena mu je u Zagrebu 1970.

LIT.: I. Kršnjavi, Pogled na razvoj hrvatske umjetnosti u moje doba, HK, 1905, 1. — V. Lunaček, Mirko Rački, Savremeni, 1910, 6. — M. Cl. Crnić, Mirko Rački, Ljetopis JAZU, 1921, 36. — A. Jiroušek, Mirko Rački, Vijenac, 1923, 11. — Lj. Babić, Umjetnost kod Hrvata, Zagreb 1943. — V. Novak-Oštrić, Društvo hrvatskih umjetnika »Medulić« 1908–1916 (katalog), Zagreb 1962. — B. Gagro, Oko 1900, Telegram, 16. IV. 1965. — Ž. Čorak, Skica za Mirka Račkoga. Retrospektiva Mirka Račkoga, Telegram, 27. III. 1970. — Z. Rus, Savremeni bez stvarnog vremenskog identiteta, Kolo, 1970, 7. — T. Maroević, Danteovske teme i motivi u hrvatskoj likovnoj umjetnosti, Dubrovnik 1976, 1–2. — J. Uskoković, Mirko Rački, Zagreb 1979. — Ista, Monumentalizam kao struja hrvatske moderne i Mirko Rački, ŽU, 1980, 29–30. — Autoportreti antologijske vrijednosti. Ostavština Mirka Račkoga, Vjesnik, 18. I. 1989. — V. Rismondo, Posmrtna izložba slika Mirka Račkoga, Mogućnosti, 1992, 8–9–10. J. Uić,

M. RAČKI, plakat za izložbu »Medulića«, 1910. Zagreb, Kabinet grafike HAZU

RAČKI, Velimir, slikar (Zagreb, 14. VIII. 1953). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1979 (M. Stančić i V. Jordan). Predaje na Školi za primijenjenu umjetnost i dizajn. U početku slika alegorijske i biblijske

V. RAČKI, *Zelene hlače*

